

„Steluța“ lui I. V. Adrian s-a dovedit și o bună animatoare a vieții culturale locale. În numărul din 18 februarie 1868 se publica apelul, adresat profesorilor, avocaților, tuturor „domnilor orășeni“ de a se aduna în sala Gimnaziului (n.n. devenit, ulterior, liceul „A. T. Laurian“) spre a se constitui în „Societatea pentru învățătura poporului român“, pentru ziua de 25 februarie 1868. Anul 1868 este rodnic pentru viața culturală de aici, în decembrie constituindu-se o societate literară, cu 22 de membri⁷.

Structurată armonios, nelipsindu-i și rubrici de atractivitate în public — rebus, ghicitori, logografe, gnomografe, anagrame, șarade — „Steluța“ lui I. V. Adrian se bucura de o bună circulație, număr de număr făcându-și loc poștele redacției, numele evidențiate indicându-ne și o varietate a categoriilor de cititori, multe nume fiind ale unor familii arhicunoscute în societatea botoșăneană a timpului (Botez, Soroceanu, Carp, Zotta, Gallin, Climescu, Cocotă, Miclescu, Carus, Cănanău, ș.a.).

Cum ținea să scrie omul de cultură Gh. Burghel „... Steluța“ pentru botoșăneni a fost un adevărat eveniment. Numerele apărute au trecut din mină în mină, păstrându-le fiecare ca o icoană“, motiv, oarecum, de întristare dacă ne gândim că astăzi nu există în patrimoniul instituțiilor îndreptățite din Botoșani măcar un număr.

Ea rămîne o revistă de pionierat, cu un mesaj literar-artistic, cultural, de valoare, pledînd pentru istoria țării, pentru unitatea națională și culturală a românilor (nu întîmplător semnăturile scriitorilor bucovineni, basarabeni se regăsesc în cuprins) una din acele numeroase publicații botoșănene, devenită de referință pentru istoria noastră literară.

7. „Revista Moldovei“, Botoșani, an V, nr. 5-6, 1926, p. 8.

DIN ISTORICUL PRESEI BOTOȘĂNENE — CARE ESTE, TOTUȘI, CEL MAI VECHI ZIAR DIN BOTOȘANI ?

IOAN MAXIMIUC

Din peste 14 000 de titluri¹ cite numără presa din țara noastră în peste un veac și jumătate de apariție² mai mult de 200 au apărut la Botoșani și Dorohoi, precum și în câteva sate din această parte de nord a țării care alcătuiește acum județul nostru. Multe dintre ele au apărut în secolul trecut, o parte fiind socotite drept bune și chiar foarte bune de Eminescu³ și Iorga⁴.

Mulți și sirguincioși cărturari din această parte a țării s-au străduit și au dat le iveală în ultimii ani numeroase date despre publicațiile și, uneori, despre publiciștii botoșăneni din trecut — nu-i locul în intervenția de față să-i număr — și în orice caz lista ar fi incompletă iar meritele nu îndeajuns relevate.

Este de notorietate de-acum însă că primul nostru gazetar — mă refer la cel care a activat și scos ziare la Botoșani — este I. V. Adrian, născut la Mihăileni în 1837 (m. 14.08.1875 la Pașcani). Potrivit cercetărilor de arhivă făcute de harnicul profesor Ștefan Cervatiuc⁵ se acreditase convingerea că primul ziar apărut la Botoșani ar fi „Terra de Sus“ tipărit în urbe de I. V. Adrian, ca bisăptăminal, între 10 și 15 aprilie 1866. Alte cercetări, făcute de Remus Zăstroiu⁶ și publicate recent, mută data apariției primului ziar la Botoșani cu câțiva ani mai înainte, de această treabă învrednicindu-se tot I. V. Adrian. Potrivit lui R. Zăstroiu, ziarul se numea „Independentul“, a apărut la Botoșani în 1862, subintitulându-se ziar democrat, dar despre care, așa cum afirmă cercetătorul, se știu puține lucruri. Porniți în căutarea lui, n-am reușit nici noi să descoperim vreun număr. Socotim însă faptul pe deplin plauzibil și iată de ce : 1862 este anul în care I. V. Adrian se mută la Botoșani unde înființează o tipografie. El plecase atunci din Iași unde editase „Bondarul“, care își încetează din acel moment apariția. Cu ce gânduri să fi venit aici, la Botoșani un ziarist, relativ notoriu, care mai înființează și o tipografie, decît acela de a edita un ziar, pe care, deltfel,

1. R. Șerbănescu, Presa noastră, 7/1980, p. 32.

2. Curierul românesc, 8 aprilie 1892, București.

3. Mihai Eminescu, vol. IX.

4. Nicolae Iorga, Istoria presei românești, 1922, p. 157.

5. Dicționarul literaturii române de la origini... p. 7 și 812.

6. Ștefan Cervatiuc, Clopotul, 3855/24 sept. 1972.

il și intitulează semnificativ — „Independentul“ — general poate și de oarecari conflicte pe care trebuie să le fi avut la Iași — titlul ziarului constituind probabil și un răspuns la adresa unui preopinent ?

La 25 de ani, cît îi numărăm Adrian, socotim, avînd în vedere și experiența sa anterioară că purta în mod sigur în el focul înțeles al ambiției de afirmare pe plan gazetăresc. Ne demonstrează acest lucru și spusele lui Iacob Negruzzi, comunicate în 1876 în „Convorbiri literare“, din care extragem : „Adrian a avut o viață ciudată⁷, căci a cercetat și gustat din toate. Luarea aminte a publicului a fost atrasă asupra lui prin BONDARUL, întîiul jurnal umoristic din Moldova (n.n., cel apărut la Iași), ale cărui glume destul de ghimpoase îi făcu oarecare nume. După aceea a fost succesiv tipograf, primar, subprefect, librar, polițaiu, poet, deputat, redactor, profesor de filozofie, inspector al regiei monopolului tutunurilor și cite altele ce numai știm (...) Dacă literatura nu-l va cunoaște, cel puțin lăutarii îl vor pomeni, căci mulți din ei vor fi cîștigat bani buni de la înamorați nefericiți, cărora le cîntau refrenul cunoscutei poezii ce Adrian a tradus-o din italienește : O, tu crudule ! / Inimă n-ai !“.

Pină la noi n-a ajuns poezia și nici cîntecul — deși, cine știe !, poate-l mai fredonează vreun lăutar de mahala — dar în mod sigur cu „Independentul“ — asupra căruia vom continua căutările — înscriem în anul 1982 o aniversare remarcabilă — 120 de ani de publicistică, de apariție a presei locale în județul Botoșani. Numind aici și celelalte publicații editate de Adrian la Botoșani⁸, de care s-a ocupat în amănunt și cu competență Ileana Turușancu, unele dintre ele de circulație națională la vremea respectivă — „Steluța“, cel dintîi periodic literar de la noi, din nord, (apărut între 21 ianuarie 1868 și februarie 1868, apoi între 11 februarie și 13 iulie 1839), „Deșteptarea“ (1869), „Foiță pentru toți“ și „Bondarul“ de la Botoșani (1869—1871), „Felinaru“ (1869) — avem imaginea unui publicist harnic a cărui memorie se cuvine să o evocăm cu respect.

Alături de I. V. Adrian gazetăria botoșăneană din secolul trecut a fost servită și de alte condeie ilustre de care merită să ne ocupăm. Chiar dacă nu reprezintă culmi ale gazetăriei, ei sunt între acei ce au concurat, la afirmarea presei pe aceste meleaguri. Și apoi, piscurile, culmile, nici nu se văd bine la orizont decît în peisajul de cîmpii și coline care le premerg.

7. Iacob Negruzzi, *Convorbiri literare*, 1876. X, p. 353.

8. Ileana Turușancu, *Limba și literatura română*, vol. 111, 1957.